

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Prenumerationspris:

2 Rdr Bko.

Lördagen

den 30 Augusti.

 Tidning för Skön Konst och Litteratur.

Jean Goujon.

— Hvem var *Jean Goujon*? Man känner intet om hans lif eller om hans bildningsgång; födelseort och dag äro äfven obekanta. Man hade nyligen hoppats att hos en familj som bär hans namn finna några dokumenter öfver denna berömda konstnär, men äfven detta hopp gick om intet. Det enda man med säkerhet vet om honom är att han dödades den hel. Bartholomeidagen d. 24 Aug. 1572 af ett bösskott, enligt några i Louvren, enligt andra vid Nymph-brunnen. Men då den senare redan var fulländad 22 år förut och *Goujon* enligt äldre biografer omkom med mejseln i hand, så är det sannolikt att han Bartholomeidagen varit sysselsatt i Louvren. Ingenstädes finner man antydning om orsaken till hans dödande. Om han dödades såsom Hugenott eller om han ens var Hugenott, är en dubbelfråga utan svar. Äfven hans ålder är oviss, somliga säga 52, andra 62 år. Derimot är det säkert att *Goujon* arbetat under Frans I, Henrik II, Frans II. och Carl IX, och att bildhuggerierna i slottet Ecouen för konnetablen af Montmorency äro äldre än sculpturarbetena i slottet Anet hvilka *Goujon* utförde på beställning af Diana af Poitiers eller sannolikare af Henrik II. Fulländandet af Nymph-brunnen, nuvarande Innocentii fontän, inträffade under fjerde året af Henrik II:s regering, arbetena i Louvren tillhöra dels Henrik II:s, dels Carl IX:s regeringstid. Dessa sparsamma underrättelser om *Goujon* äro tillräckliga att steg för steg följa utvecklingen af hans snille.

Endast den boklärde, men icke den sanne konst-kännaren, kan säga att *Goujon* bildat sig genom de gamles studerande. Den måtte aldrig med uppmärksamhet hafva betraktat minnesmärkena efter den grekiska konsten som i *Goujon* vill se en elev af Phidias eller Lysippus. Den franska bildhuggarens

förste lärare må hafva varit hvilken som helst, men säkerligen var han ingen dyrkare af forntiden. Man tror att *Goujon* tidigt besökte Italien; men för att förklara hans innerliga gemenskap med florentinska skolan behöfver man visst icke skicka honom till Italien. Han dog 8 år efter Michel-Angelo och 25 år efter Frans I. Hvar och en vet att Frans kallade en stor mängd italienska arkitekter, målare och bildhuggare till Frankrike, ibland dem *Leonardo Vinci*, *Andrea del Sarto* och *Primaticcio*; på konungens bekostnad inköptes flera arbeten af den florentinska skolan; *Benvenuto Cellini* arbetade för Frans i Fontaineblau, och dennes exempel kunde ej blifva utan inflytande på *Goujon*. *Michel Angelo* var dock framför allt hans förebild, och i Medici-kapellet måste man söka grunden för *Goujons* stil.

Goujons berömdaste och mest bekanta arbete, ett i ordets egentligaste bemärkelse populärt verk, är hans *Diana af Poitiers*. För att rätt kunna bedöma denna skapelse, måste man veta hvilken som tjänat konstnären till modell; eljest skulle man lätt kunna låta ett orättvist tadel undfalla sig. Ville man nemligen i slottet Anet's Diana se den af forntidens poeter firade skogsgudinnan, eller jemnföra henne med Capitoli och Vatikanens marmorbilder, skulle man gå en falsk väg till sin dom. Slottet Anet's Diana är icke en fri skapelse af fantasin, utan endast ett herrligt porträtt af Henrik II:s mätress, prydd med attributer af den forna jagtgudinnan, hvars namn hon bar. Det torde ej vara utan intresse att här yttra några ord om modellens ålder.

Den obestriddigaste sanning är ofta osannolik. *Diana af Poitiers* var 31 år då hon förlorade sin man, och Henrik II, då Hertig af Orleans, vid samma tid endast 13 år. Vid Frans I:s död 1547 var hon 47 år, och *Goujon's* Diana utfördes först efter nämnde konungs död. Är det sannolikt att ett mera än 47 år gammalt fruntimmer setat som modell

för *Goujon*? Förnuftet säger; nej! men konsthistorien säger: ja! Denna *Diana* kämpade modigt mot årens välde, och hennes ungdom tycktes verkligen vara oförgänglig. Hvarje morgon steg hon punktligt upp klockan 6, red tvenne timmar i skogen, hvilade derpå till middagen, under läsning eller annan själsnjutning, samt tvättade sommar och vinter sitt ansigte med kallt vatten för att bibehålla huden frisk och fast. Skönheten var hos henne en konst, ett dagligt arbete, icke endast en dyrbar natursgåfva. Hon dog i sitt 66:te år, beundrad och afundad af de skönaste och yngsta fruntimmer. Samtidiga skriftställare hafva satt hennes ungdomlighet i förbindelse med djefvulska konstgrepp. *Brantôme* förklarade deremot *Henrik II:s* trogna kärlek på ett enklare sätt; han säger nemligen, att *Dianas* skönhet fångslade konungens hjerta, men hennes snillrikhet och fina behag hans själ.

Goujon har framställt *Diana* såsom jagtgudinna. Det första som faller i ögonen äro ansigtsuttrycket och hela ställningen i hvilka man ser en blandning af matthet och vällust. I ögonen ligger ett slag sömnaktig trånad och begär efter njutning, hvilket förträffligt öfverensstämmer med hela gestaltens vårdlösa hållning; endast vänstra benets böjning bakåt skulle kunna stöta den som med forntida konstens principer i hufvudet framträder till *Goujon's* verk.

Näst *Diana of Anet* är tribunen i den såkallade "de hundra Schweitzarnes sal" *Goujon's* betydligaste arbete, som utmärker sig för mångfald och fantasirikedom i basrelieffigurerna, samt är ganska stortadt. *Goujon* skall liktidigt varit byggmästare och arkitekt till *Nymph-brunnen*. Mythologiska framställningar luta alltför ofta till det lasciva. *Goujon* har skapat sina nympher och tritoner utan att förråda en enda lasciv tanke; så mycket renare visar sig snillet och dess konstns triumf. Ibland skulpturerna i hotel *Carnavalet* utmärka sig i synnerhet bilderna af sommaren och vintern. Bildhuggerierna i *Ecouen* tillskrivas af sakkunniga *Jean Bullant*; de stå äfven i sjelfva verket efter *Goujons* öfriga arbeten. Slutligen anföra vi hans arbeten i *Louvren*, bland hvilka femte basreliefen i förmaket till stora audiensrummet, föreställande freden och lyckan är af högsta värde. Här skall, enligt allmänna folktron, den berömda konstnären blifvit mördad på *Bartholomeidagen*, ehuru andra påstå att han aflidit i *Grefvens af Poitou* hotel . .

En Sonate af Beethoven.

Af *P. Scudo*.

(Forts. fr. N:o 34.)

Det är så sannt, att kärleken är källan till all poesi och all moralisk storhet, att det som utmärker de utomordentliga människorna bland denna skara af såkalladt upplyst folk och dem som sysselsätta sig med det materiella lifvets gröfre arbeten, är: ett evigt ungt hjerta, hvilket likt fågeln i fabeln brinner, förtäres och ögonblickligen återfödes ur den knappt kallnade askan.

Den verkliga skalden och kallade konstnären har

nästan ingen barndom och aldrig ålderdom. Hans själ utvecklar sig lik blommans kalk vid morgonrodnans första strålar, och endast döden förmår uttorka den ungdomliga kraft, som lefver i honom. *Michel Angelo* var ända till sitt 80:de år förälskad i en kvinna som aldrig blef hans, och *Gothe* mottog, då det led mot slutet af hans långa lefnad, det offer, som bragtes honom af ett sextonårigt hjerta, som hade den kyss *Margarethas* sångare tryckte på hennes jungfruliga panna att tacka för odödlighet. Så kan en droppe ambra föreviga den kortlifvade fjäriln. *Aljieri*, *Byron*, och *Canova* hafva alla tillstått, att minnet af den första barndomskärleken i deras sorgfyllda hjertan öfverlevat alla lifvets vedervärdigheter. *Aljieri* kallar dessa tidigt utvecklade känslor: "Sinnesrörelser, som få människor fatta och få äro i stånd att känna; men endast dessa få är det gifvet att skapa sig ett namn i de sköna konsterna." Det största mirakel, historien har att framvisa, om en tidig och varaktig kärlek är *Dantes*. Det var i en ålder af 9 år som författaren till "*la Divina Comedia*" erfor den förfärliga stöt, som skulle bestämma hans öde och skapa ett af menniskoandens skönaste mästerstycken. I en liten bok med titel: "*Vita Nuova*" hvilken är lika märkvärdig för filosofen som intressant för konstnären, berättar skalden att han i Maj månad år 1276 första gången i ett hus i Florens såg den som sedan blef föremålet för hans odödliga drömmar. Då han såg denna unga flicka, som var några månader yngre än han sjelf, utropade han ur djupet af sin hänryckta själ: *Ecce Deus fortior me; qui veniens dominabitur mihi* (der är en Gud som är starkare än jag och som kommer att beherska mig). Nio år senare mötte han *Beatrix* på en af Florens' gator i sällskap med två adelsdamer. Hon bar en hvit klädning, och i det hon gick förbi med en imponerande hållning, vände hon på hufvudet och fästade sina medlidsamma blickar på den unga, tysta och bäfvande mannen. Från detta sköna ögonblick och i synnerhet från *Beatrix'* död, som inträffade 1290, beslöt *Dante* att helga alla sina själsförmögenheter för att i människornas minne föreviga namnet af den kvinna som, under det hon ilade genom lifvet, kastat sin älskliga blick på honom.

Beethoven, hvars mörka genius hade så mycket gemensamt med denne italienske skald, lemnade Bonn år 1792 för att fullända sina musikaliska studier i Wien, den medelpunkt, der symfonin och hela den stora förändringen i instrumental-musiken utvecklade sig. Han hade redan besökt Österrikes hufvudstad vintern mellan 1786 och 1787 och varit så lycklig att blifva presenterad för *Mozart*, hvilken spått honom ära och utmärkelser. "Don Juans" kompositör, som hört honom improvisera öfver ett thema, han uppgifvit för honom, förvånades öfver hans inbillningskrafts djerfva rikedom och sade den gången till dem som voro närvarande: "Ni ser der en ung man, om hvilken ni med tiden skall få höra talas."

Beethoven var då 22 år gammal, och hade blott gjort sig bekant genom mindre arbeten, sånger, kantater och några småstycken för fortepiano, i hvilka man märker en nästan beständig imitation af

Mozarts method, och vissa blixtar, som förrådde den tröga utvecklingen af hans egen originalitet. I Wien blef han med utomordentlig välvilja mottagen af Doktor *van Schwiten*, f. d. lifmedikus hos kejsarinnan Maria Theresia och stor musikälskare. Doktor *van Schwitens* hus var en slags akademi, hvarest ett stort antal musikälskare och bildade konstnärer samlades tre gånger i veckan, för att gemensamt studera konstens mästerstycken. Der fann den unga *Beethoven* tillfälle att göra sig mer och mer förtrolig med *Bachs*, *Händels*, *Haydn's* och *Mozarts* gudomliga kompositioner, utan att därför utesluta de stora mästarne af den italienska skolan; bland denna långa rad gick han tillbaka ända till *Palestrina*.

Ungefär vid denna tid gjorde *Beethoven* bekantskap med fursten af *Lichnowsky*, som blifvit uppfostrad af *Mozart* och hvars maka var en dotter af den grefve *Thun*, hos hvilken kompositören till "Don Juan" och "Figaros bröllop" bodde då han första gången besökte Prag 1786. I furstens af *Lichnowsky* hus bemöttes den unga *Beethoven* med samma vänskap som förut hos familjen *Breuning*. Han behandlades som ett genialiskt barn, hvilket har behof af råd och tröst. En quartett, bestående af de berömdaste konstnärer, som den tiden funnos i Wien, ställdes till den unga konstnärns disposition, för att utföra hans snilles skapelser så snart de trädte fram i ljuset.

Dessa utmärkta mäns råd och anmärkningar voro af stor nytta för *Beethoven*, hvilken derigenom lärde känna hvarje instruments natur och mekanism. Han imottog äfven undervisning af *Haydn* och *Albrechtsberger* en lärd och sträng lärare i Contrabas, hvilken vilseledde och skrämde sin unga elevs inbillningskraft i stället för att upplysa den, ty det tycks som om *Beethoven* hvarken i den sistnämnda eller i symfoniens skapare funnit den lärare som fordrades för hans mera godtyckliga än tåligena och fogliga snille. *Beethoven* har ofta, under sitt sista lefnadsår förklarad för sina vänner, att den man som varit honom mest till nytta, hvad kändedomen om det materiella sättet att gå tillväga vid kompositionen beträffar, var *Schenk*, en älskvärd musiker, bekant genom en Opera som gjordt stor lycka, nemligen: "Bybarberaren."

Den franska revolutionen, som spred den förvirring och gäsning som förtärde sjelfva Frankrike till andra länder, härjade äfven Tyskland och ödelade dessa små tücka furstendömen, hvilka gjorde Rhenens stränder till ett förtrolladt land. Kurfursten af Köln förjagades från sina stater. *Maximilian* af Österrike, son af Maria Theresia, var en ädelmodig och förekommande furste, som, oaktadt han var prest, hade gjort sitt hof till ett hem för konsten och den ädla glädjen. Som en beskyddare af den sanna förtjensten visste han att värdera den unge *Beethovens* tidigt utvecklade snille, utnämnde honom till orgelnist i sitt kapell och tilldelade honom en pension på det han skulle kunna fullända sina studier i Wien. Då kurfurstens fall beröfvade *Beethoven* Orgelnistplatsen, samt pensionen som den ädelmodige fursten gifvit honom, slog han sig ned i Wien, der han måste söka medel till sitt uppehälle.

Hans tvenne bröder slöto sig snart till honom, men deras usla käbbel blef en källa af bitterhet för honom, som förgiftade hela hans lif.

(Forts).

Konstnotiser.

Bildhuggarekonst.

— *Staty* af *M:ll Rachel*. Bildhuggaren *Afinger* är, på uppdrag af preussiska konungen, sysselsatt med utförandet af en *staty* af *m:ll Rachel*. Tillfället är också särdeles gynnande, då den berömda skådespelerskan just nu befinner sig i Berlin, så att den unga konstnären kan få taga sin modell omedelbart efter naturen.

Målarekonsten.

— En *glasmålning* skall på preussiska konungens befallning utföras för Dömen i Aachen. Utkastet till kompositionen är gjort af *Peter von Cornelius*, och utförandet i kartong skall under hans ledning verkställas af *Teschner*. Den föreställer "Marias kröning," och skall blifva 25 fot hög. De öfriga delarne af det 80 fot höga och 17 fot breda fönstret skola fyllas med glasmosaik, bestående af gyllene stjernor på ljusblå grund.

— *Tafel-utlottningen i Christiania*. Vi hafva redan förut omnämnt den exposition af taflor, som eger rum uti *Steenballes* bokhandel i Christiania, och hvilka äro bestämda att utlottas. Många konstnärer i Sverige torde äfven vilja tillegna sig något af dessa kabinetstycken, af hvilka flera äro af ganska stort värde; vi vilja därför uppräknat de förnämsta af dem. Af *Tidemand* finnes en liten oljemålning "Hakon Jarls död," och en aquarellskizz, till samma mästares stora tafla "Katechisationen;" af Professor *Dahl*: "Lunggaardsvandret vid Bergen" (från hans första period) och ett vackert lithograferat mänskenstykke (Elbbron i Dresden); af *Fearnley*: en skizz från Capri, ett skogsparti och ett parti från Elben; af *Gude*: ett skogsparti; af *Frich*: Bäfverdalen, Romsdalshorn, Stavangers domkyrka m. fl.; af *Baade*: ett stort bayerskt berglandskap; dessutom flera taflor af *Eckersberg*, *Mordt*, *Görbitz*, *Bagge*, *Lund*, *Calmeyer*, och *Böe*. Af främmande konstnärer har samlingen äfven flera goda arbeten att framvisa, hvaribland i synnerhet må nämnas ett stort sjöstycke af *Mavrus*, en stor genremålning af Holländaren *Lamme*, en riddarborg i Franken af *Hilgers* i München, åtskilliga omsorgsfullt utförda kopior efter *Terburg* och *Caspar Netschel* af *Köhl* i Dresden, några sjöstycken af *Melbye*, utom flera andra vackra taflor. När nu härtill kommer en mängd utmärkta gravyrer och lithografier från de bästa konstanstalter i Tyskland och Frankrike, skall man lätt inse, att utlottningen af denna samling förtjenar att finna talrika deltagare. Hvarje lott kostar 60 sk. norskt mynt.

Theater och Musik.

— Skådespelerskan *fru Wolff*, en af *Göthe's* märkvärdigaste elever, afled i Berlin d. 18 d:s. Sedan 1816 hade hon, jemnte sin 1828 aflidna man *Pius Alexander Wolff* utgjort den största prydnaden för

berlinerscenen, hvilken vid nämnde tid under Grefve *Brühls* ledning hade uppnått sin högsta konstnärliga ståndpunkt.

— **Komikern Nestroy** af hvilken vi sett flera komedier här uppföras, lär ha blifvit arresterad i Pesth för ett uttryck i en ny pjes. Det heter nemligen: "förr såg man i trädgårdarne herrligt grönt och hvita och röda blommor; nu ser man endast svarta rättikor och gula morötter." Svart och gult äro österrikiska färgerna, liksom hvitt, grönt och rött voro de ungerska.

— **Jenny Lind**, som den 16 dennes skall hafva inskeppat sig till Europa, hade i Rochester besök af 6 Odschibbeway-Indianer, hvilka på hennes begäran afsjöngo några af sina krigssånger, hvarefter hon för dem föredrog tvenne sånger: "Echo" och "Fågeln". Från Rochester skall hon hafva begifvit sig till närheten af Niagarafallet och der uti Clifton-House tillbragt omkring 14 dagar i fullkomlig enslighet. Sedermera skall hon före sin afresa från Amerika hafva gifvit tre eller fyra konserter.

— **Herr och Fru d'Aubert**, gäfvö en talrikt besökt konsert i Carlshamn Lörd. d. 16 d:s. samt en soirée i Christianstad d. 19 d:s.

— **C. J. Uddman** gaf Sönd. d. 24 d:s en Musikalisk Soirée uti societetslokalen i Jönköping. Soiréen var besökt af något öfver 100 personer, och hr U. helsades vid hvarje nummer med lifliga bifallsyttringar.

— **Math. Indebetou och Herm. Berens**, hvilka som vi redan veta, företagit en konstresa utefter Sveriges östra och södra kuster och redan gifvit flera konserter, uppträdde d. 21 d:s i Helsingborg för aldeles fullt hus och skördade entusiastiskt bifall. Den 22 d:s gäfvö de konsert i Landskrona för ett så talrikt auditorium som lokalen tillät. I Carlskrona och Malmö måste deras annonserade konserter inställas — i brist på abonnenter!? Under nu förlutna vecka skulle de låta höra sig i Helsingör.

— **Rudolf Wallin** gaf, biträdd af sina musikalska syskon, d. 13 d:s en af 250 personer bevistad konsert i Gefle, samt Sönd. d. 17 en dylik i Fahlun. På båda ställena skördade de lifligt bifall. Syskonen skulle derefter begifva sig till Westerås, för att äfven der gifva konsert.

— **En fullstämmig Instrumental-Consert** gifves Sönd. d. 31 d:s uti Linköpings domkyrka af kongl. Lif-Grenadier-Regimenternas Musik-Corpser under anförande af Direktör *Addner* och Concertmästaren *Randel*, till förmån för nämnde korpsers enke- och pupillkassa.

— **Fru Westerdahl och h:r Dahlgvist** gäfvö Thorsd. den 28 d:s en dramatisk representation på theatern i Söderköping.

— **Theaterföreståndarne**. H:r *Hessler* befinner sig i Kalmar och skall der gifva 9 representationer. "Barometern" säger att "denna trupp är ett fenomen på landsortstheatern" och anser "att H:r H. icke allenast bör vara stolt öfver att hans sujetter fullt ut kunna mäta sig med Djurgårdstheatrens, utan äf-

ven ega en ljuf tillfredställelse i sitt nitiska bemödande att förädla landsortspublikens smak, så att den får ett rätt begrepp om skön konst." H:r *Oscar Andersson* gifver sin sista representation i Helsingborg för denna gång Sönd. d. 31 dennes och afreser derpå till Ystad, der första spektaklet gifves d. 5:te September. H:r *A. G. Wallin* gaf sin sista represent. i Christianstad den 24:de dennes. H:r *J. W. Weselius* gifver representationer i Norrköping, Fred. den 22 dennes gafs till förmån för Fru *Westerdahl* "Engelbrecht och hans dalkarlar," då Fru *Dahlgvist* debuterade i Ingeborgs rol. Sönd. d. 31 d:s gifves sista spektaklet, H:r *Elffors* spelar i Döderhult. Fru *Djurström* har der uppträdt i "Maria Tudor." Sällskapet begifver sig sedan till Borgholm och derefter till Kalmar.

— **Musikaliska nöjen i Götheborg**. Måndagen d. 1 Sept. gifver *Julie Berwald* konsert å Bloms större sal. Derefter få vi nöjet höra Fröken *Sandels* och M:ll *Michal*. H:r direktör *Czapek* kommer äfven att fram i September gifva en Instrumental- och vokal-konsert, hvars program blifver högst omvexlande. Ibland annat får publiken tillfälle att för första gången höra en större Symfoni, originalkomposition af konsertgifvaren. Vi skola utförligare i nästa nummer göra reda för programmet.

— **Herr G. Kinmansons, L. Zetterholms och G. Norrbys** dramatiska soirée i morgon Söndag, kommer att erbjuda publiken en särdeles glad afton. Af de nummer som komma att gifvas äro tre fulla af den gladdaste humor och utgöras af: 1:o "En gammal kruk-makare" monolog med sång, utföres af hr *Zetterholm*. 2:o "En riksdagsmans fataliteter," dramatisk skämt i 1 Akt af mamsellerna *Granberg*. 3:o "Brölloppet på Gullaråsen," skaldestycke, deklameras af hr *G. Kinmansson*. 4:o "En ung man som har mycket bråttom" eller "En handelsexpedit från Hamburg," komedi i 1 Akt, utföres af alla tre artisterna.

Hvarjehanda.

— **Storartad festivitetslokal**. Kolosseum, en af Berlins mest storartade lokaler, har under sommarmånaderna varit tillsluten, emedan dess egare, hr *Hollerback*, der anställt en lysande restauration. De båda salarne, bal- och konsertsalen, hafva blifvit försedda med dyrbara målningar. En elegant, med gas klart upplyst portik leder till båda salarne af hvilka danssalen förete något verklig fecartadt i dekorationsväg. På väggarne och i taket, ser man gestalter, hvilka föreställa alla jordens danser, alla utförda i nationalkostymer, väggarne äro prydda med högst dyrbara speglar i förgyllda ramar mellan rika draperier, konstrika bildhuggerier och förgyllda sirater, hvilka vid belysningen af de talrika gaslågorna, erbjuda en praktfull anblick. Den täcka, med bøsseer försedda trädgården utgör en angenäm förfriskningsort. Söndagen den 16 dennes skulle den nydekorerade lokalen åter öppnas.